

NLKP Keskkomitee projekt

KOOLI JA ELU
SIDEMETE TUGEVDAMISEST
NING
RAHVAHARIDUSE SÜSTEEMI
EDASIARENDAMISEST
MEIE MAAL

*(NLKP Keskkomitee ja
NSV Liidu Ministrite Nõukogu
teesid)*

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1958

A-22327 II

NLKP Keskkomitee projekt

KOOLI JA ELU
SIDEMETE TUGEVDAMISEST
NING
RAHVAHARIDUSE SÜSTEEMI
EDASIARENDAMISEST
MEIE MAAL

(NLKP Keskkomitee ja
NSV Liidu Ministrite Nõukogu
teesid)

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1958

**NLKP KESKKOMITEE PLEENUMI
OTSUS**

vastu võetud 12. novembril 1958

**TEESIDE «KOOLI JA ELU SIDEMETE TUGEVDAMI-
MISEST NING RAHVAHARIDUSE SÜSTEEMI EDASI-
ARENAMISEST MEIE MAAL» PROJEKT**

1. Kiita heaks NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu teeside «Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning rahvahariduse süsteemi edasiarendamisest meie maal» projekt.
2. Avaldada teeside projekt ajakirjanduses üldrahvalikuks aruteluks.
3. Esitada küsimus kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning rahvahariduse süsteemi edasiarendamisest meie maal arutamiseks NSV Liidu Ülemnõukogule.

KOOLI JA ELU SIDEMETE TUGEVDAMISEST NING RAHVAHARIDUSE SÜSTEEMI EDASIARENDAMISEST MEIE MAAL

*(NLKP Keskkomitee ja NSV Lüidu Ministrite Nõukogu
teesid)*

1. Nõukogudemaa on võimsa tõusu teel. Riigi majandus areneb tormilises tempos, enneolematule õitsengule on jõudnud teadus ja kultuur, pidevalt tõuseb töötajate heaolu. Majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö kõigil aladel on nõukogude rahvas — tõeline elu peremees ja ajaloo looja — saavutanud niisuguseid väljapaistvaid võite, et ta on nendele õigusega uhke. Need võidud toovad rõõmu ja lootust südamesse miljonitele rahu ja sotsialismi sõpradele kõigis maailmajagudes, äratavad hirmu ja trööstitust tööliklassi vaenlastes.

Nõukogude rahvas on teinud suuri edusamme kommunistliku partei ja Nõukogude riigi targa sise- ja välispoliitika tulemusena. NLKP ajaloolisest XX kongressist möödunud aastate kestel on nõukogude ühiskond astunud uue suure sammu edasi järkjärgulisel üleminekul sotsialismilt kommunismile. Nendel aastatel on tohutult kiirenenud kommunistliku ülesehitustöö tempo, on ulatuslikult arendatud töötajate initsiatiivi meie maa poliitilises elus ning majanduslikus ja kultuuritegevuses. Partei on sihikindlalt ellu viinud Lenini suuri õpetusi ja on sellega veel kindlamiini enda ümber koondanud laiad rahvahulgad.

Nõukogudemaa ees seisavad uued grandioossed ülesanded. NLKP XXI kongress arutab läbi ja kinnitab rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaks 1959—1965. Seitsme aasta plaan on kommunistliku ülesehitustöö suur programm, selle täitmisega muutub Nõukogudemaa veel võimsamaks ja jõukamaks, selle programmi täitmisel on otsustav tähtsus, et saavutada võit sotsialistliku süsteemi rahulikus võistluses kapitalistliku süsteemiga. Nõukogude rahvas on kindlalt veendunud, et kavandatud plaanid viiakse ellu.

2. Otsustav osa ülesehitustöö plaanide teostamises kuulub nõukogude inimestele. Nende ustavus kommunismi üritusele, töötahe, oskus ellu viia kommunistliku partei suuri suunitlusi — see on meie võitude alus. Rahvatalentide allikas Nõukogudemaa on ammendamatu. Üha uued miljonid kommunistmehitajaid astuvad nõukogude ühiskonna teadlike ja aktiivsete töötajate ridadesse. V. I. Lenin õpetas, et noore vahetuse kasvatamine ja õpetamine, kõrge kvalifikatsiooniga kaadri ettevalmistamine kõigil majanduse, teaduse ja kultuuri aladel peab alati olema kommunistliku partei ja Nõukogude riigi erilise hoolitsuse objektiks.

Nõukogude kool on ette valmistanud miljoneid haritud ja kultuurseid kodanikke, aktiivseid osavõtjaid sotsialistlikust ülesehitustööst. Ta on kasvatanud väljapaistvate teadlaste, inseneride ja konstruktorite suurepärase kaadri, kelle otsingud ja loov töö on leidnud kehastamist sellistes ajaloolistes teaduslik-tehnilistes võitutes, nagu Maa kunstlikud kaaslased, aatomielektriijaamad, aatomijäälohkuja ja kiired reaktiivreisilennukid. Ent nõukogude inimesed ei või saavutustele puhkama jääda. Elu esitab koolile uusi ülesandeid. Meie üldhariduslik ja kõrgem kool jäävad maha kommunistliku ülesehitustöö nõuetest, neil on tõiseid puudusi. Peamiseks nende puuduste hulgas on kooliõpetuse teatud irdumine elust. Kommunistliku ülesehitustöö praegusel etapil on see rahvahariduse süsteemi puudus eriti talumatu.

«Iga noormees, iga neiu,» ütles sm. N. S. Hruštšov komсомoli XIII kongressil, «peab teadma, et koolis õppides tuleb tal ennast ette valmistada tööks, selleks, et luua inimesele ja ühiskonnale kasulikke väärtusi. Igaühel, olenemata tema vanemate positsioonist, peab olema üksainus tee — minna õppima ja seejärel asuda töötama.»

Rahvaharidus on tarvis ümber korraldada, et nõukogude keskkool ja kõrgem kool etendaksid aktiivsemat osa kogu nõukogude rahva loovas tegevuses. Sellise ümberkorralduse suunad on antud NLKP Keskkomitee esimese sekretäri seltsimees N. S. Hruštšovi kirjas «Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning rahvahariduse süsteemi edasiarendamisest meie maal». Kirjas sisalduvad ettepanekud on NLKP Keskkomitee Presiidium heaks kiitnud ja need leiavad palavat toetust nõukogude üldsuselt, kes peab kooli ümberkorraldamist pakiliseks ülesandeks. Need ette-

panekud on suunatud sellele, et veel kõrgemale tasemele tõsta sirguva põlvkonna kommunistlik kasvatamine ning kaadri ettevalmistamine majanduse, teaduse ja kultuuri kõigil aladel.

KOOL JA KOMMUNISMI EHTAMINE

3. Ühiskonna kommunistlik ümberkujundamine on lahutamatult seotud uue inimese kasvatamisega, kelles peavad olema harmooniliselt ühendatud vaimne rikkus, moraalne puhtus ja füüsiline täiuslikkus. Kommunistliku homse päeva inimene on vaba ekspluataatorliku ühiskonna poolt sünnitatud vääritutest omadustest — eraomanduslikust egoismist, püüdest elada võõra töö arvel, väikekodanlusest, individualismist jms.

Üheks vana ühiskonna suuremaks paheks oli kuristik füüsilise ja vaimse töö vahel. Vaimse töö eraldumine kehalisest tekkis koos tootmisvahendite eraomandusega ja ühiskonna jagunemisega vaenulikesse antagonistlikesse klassidesse. Kapitalismi vastuolude suurenemine süvendas veelgi vaimse ja füüsilise töö vastandlikkust. Marksistlik õpetus hajutas kodanliku legendi, nagu peaksid igavesti eksisteerima ühelt poolt hall inimmass, kelle osaks on alistumine ja raske kehalise töö tegemine, ja teiselt poolt käputäis inimesi, kes looduse enda poolt on määratud mõtlema, valitsema, teadust, kirjandust ja kunsti viljelema. Nõukogude Liidu kogemused, hiina rahva ja teiste sotsialistlike maade rahvaste kogemused on veenvalt tõestanud, et ekspluatatsiooniahelaist vabanenud töötajad, olenemata nende rassilistest, rahvuslikest ja muudest erinevustest, valitsevad riiki mitte halvemini, vaid paremini kui ekspluataatorid, arendavad majandust, teadust, kirjandust ja kunsti enneolematu tempos.

4. Vaimse töö lahutamine füüsilisest, vaimse tegevuse muutmine valitsevate klasside monopoliks tekitasid tohutut kahju inimkonna intellektuaalsele arengule. Sajandeid oli kultuur miljonitele lihtsatele inimestele keelatud vili. Sajandeid korraldas vana ühiskond kooli selliselt, et ta oleks tegelikult kättesaamatu laiadele töörahvahulkadele ja teeniks ekspluataatorite huve. Sotsialistlikus ühiskonnas, kus järk-järgult likvideeritakse olulisi erinevusi füüsilise ja vaimse töö vahel ning kus vaimne ja füüsiline töö muutuvad ühetaoliseks, kiireneb gigantsel määral mitte

üksnes laiade töörahvahulkade tootmistegevuse, vaid ka vaimse tegevuse igakülgne areng. Sotsialistlik riik korraldab oma kooli nii, et see teeniks rahvast, annaks teadmisi töötajaile, aitaks kaasa kõigi rahvatalentide arenemisele. Nõukogude kool kasvatab sirguvat põlvkonda kõige progressiivsemate ideede, kommunismi ideede vaimus, kujundab noortes materialistlikku maailmavaadet, mis on maailma tõeliselt teadusliku tunnetamise alus. Sotsialism on loonud piiritud võimalused ühiskonna aineliste ja vaimsete varade kasvuks, isiksuse igakülgseks arenguks. Kõik maailmakultuuri saavutused muutuvad sotsialismi ajal rahvahulkade ühisvaraks.

5. Tänu sotsialistliku korra võidulepääsule on töö rängast koormast, milleks ta oli kapitalismi ajal, muutunud meil iga inimese auasjaks ja kodanikukohuseks. On teada, et sotsialismi ajal kehtib printsiip «igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema töö järgi». Ent see printsiip ei ole igavene. Kommunistlikus ühiskonnas hakkab maksma teine printsiip — «igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema tarviduse järgi». See ei tähenda muidugi, et kommunismi ajal tuleks härraselu, kus valitsevad laiskus ja jõudeolek. Kommunistliku homse päeva elu on huvitav, loov, töökas ja kultuurne. Töö muutub inimese esmajärguliseks eluliseks vajaduseks. Ühtlasi aga on inimesel palju rohkem aega teaduse, kirjanduse, muusika, maalikunsti, spordi ja muude temale meeldivate harrastuste jaoks. Marx kirjutas, et kommunistlikus ühiskonnas «edenevad tootlikud jõud niisuguse kiirusega, et kuigi nüüd tootmine on mõeldud kõigi rikastamiseks, on kõigil rohkem vaba aega».

See Marxi suur ennustus on täide minemas. Nõukogude ühiskonna tootlikud jõud on niivõrd kasvanud, et tööaja lühendamine ja vaba aja pikendamine on saanud tänase päeva küsimuseks. NSV Liidus siirdutakse järk-järgult seitsmetunnilisele tööpäevale ja mõnedes tööstusharudes — kuuetunnilisele. Koos Nõukogude Liidu tootlike jõudude edasise kasvuga ja ühiskonna jõukuse suurenemisega pikeneb töötajate vaba aeg järjest rohkem. See tähendab, et iga nõukogude inimene saab järjest rohkem võimalusi ühendada oma tööd hariduse omandamisega, silmaringi laiendamise ja vaimsete vajaduste rahuldamisega, mis kasvavad seda kiiremini, mida lähemale me jõuame kommunismile.

Lähtudes Lenini põhiteesist, et kommunism tähendab eelkõige kõrgemat tööviljakust kui kapitalismi tingimustes, peavad töötajad niihästi tööstuses kui ka põllumajanduses rakendama kõige tootlikumaid meetodeid, teaduse ja tehnika uuemaid saavutusi. Tootmise kiire mehhaniseerimine, automatiseerimine ja kemiseerimine, elektroonika ja arvutus-lahendusseadeldiste ulatuslik kasutamine, igakülgne elektrifitseerimine ja teised suure produktiivsusega meetodid muudavad radikaalselt töö iseloomu. Töölise ja kolhoosnike töö läheneb oma olemuselt üha rohkem inseneride, tehnikute, agronoomide ja teiste põllumajanduse spetsialistide tööle. Töolistelt nõutakse nüüd oskust käsitseda täiuslikke tööpinke, kõige täpsemaid mõõte- ja kontrollaparaate, keerukate tehniliste arvutuste ja jooniste tundmist. Seega esitavad Nõukogude Liidu tehnilise ja majandusliku arengu lähemad ja kaugemad perspektiivid üha kõrgemaid nõudmisi meie ühiskonna kõigile töötajatele. Mitmekülgne haridus muutub neile eluliselt vajalikuks.

Sügavalt ekslik on väita, et ühes tootmise automatiseerimisega kaob kommunistlikus ühiskonnas ka füüsiline töö. Muidugi — gigantne tehniline progress kergendab füüsilist tööd mõõtmata, paljud inimest kurnavad kutsealad on kadumas ja kaovad. Ent inimese harmooniline aremine on mõeldamatu ilma loova ja rõõmuvalmistava füüsilise tööta, mis tugevdab organismi, tõstab tema elutalitlusi. «Nii nagu looduses endas pea ja käed kuuluvad ühele ja samale organismile, nii ka tööprotsessis ühinevad pea ja käte töö,» kirjutas K. Marx. Kommunistliku ühiskonna ehitajate uued põlvkonnad peavad ühiskondlikult kasulikust tegevusest osa võttes harjuma tegema füüsilist tööd selle jõukohastes ja kõige mitmekülgsemates vormides.

6. Õpetamise ja tootliku töö ühendamise mõte on juba ammu köitnud inimkonna eesrindlike mõtlejaid. Juba sotsialistid-utopistid Campanella, Fourier ja Owen ning suur vene revolutsiooniline demokraat Tšernõševski ütlesid tulevast ühiskonda kirjeldades, et sotsialismi ajal on hariduse andmine tihedalt seotud tootva tööga. Suured mõtlejad Marx, Engels ja Lenin asetasi õpetuse ning tootliku töö ühendamise idee reaalsele sotsialismi ja kommunismi eest peetava proletaarse võitluse pinnale, orgaaniliselt sidudes seda noorsoo polütehnilise kasvatamisega sotsialistlikus ühiskonnas. Marx kirjutas, et laste kasva-

tamisel teatud vanusest alates on tarvis ühendada tootlik töö õppimise ja võimlemisega. See saab olema «mitte üksnes ühiskondliku tootmise suurendamise meetod, vaid ka ainus igakülgsest arenenud inimeste kujundamise meetod». Engels rõhutas, et «sotsialistlikus ühiskonnas on töö ja kasvatus ühendatud ning sellisel teel antakse sirguvatele põlvkondadele mitmekülgne tehniline haridus, samuti ka praktiline vundament teaduslikuks kasvatuseks». Lenin kavandas juba enne Oktoobrirevolutsiooni laste ja noorte kasvatamise sotsialistlikus ühiskonnas kooliõpetuse ja tootliku töö ühendamise alusel.

7. Nõukogude kooli kogemused kinnitavad Marxi, Engelsi ja Lenini teaduslikku ennustust. Ajaloolises kõnes komsomoli III kongressil selgitas V. I. Lenin, et sirguv põlvkond peab õppima kommunismi, tihedalt siduma iga oma sammu õppimises, kasvatuses ja hariduse omandamises töötajate võitlusega vana, ekspluataatorliku ühiskonna vastu. Noored ei pea sulguma koolidesse, vaid kogu oma õppimise ja hariduse ühendama tööliste ja talupoegade tööga. «Ainult töötades koos tööliste ja talupoegadega võib saada tõelisteks kommunistideks,» märkis V. I. Lenin. Seda põhimõtet konkretiseerides ütles ta, et noortel on tarvis oma õpinguid siduda tööga, võitlusega tööstuse ja põllumajanduse ümberkorraldamise eest elektrifitseerimise alusel, võitlusega rahva kultuuri ja hariduse eest. Kooliõpetuse ja tootliku töö ühendamise printsiip on formuleeritud kommunistliku partei tähtsates dokumentides.

8. NSV Liidus on teostatud tõeline kultuurirevolutsioon. Nõukogude kool on etendanud selles revolutsioonis otsustavat osa, on kaasa aidanud kõigi meie paljurahvuselise kodumaa rahvaste kultuuritaseme tõusule. Nõukogude Liidus ei ole nüüd mahajäänud rahvuslikke «ääremaid», nagu see oli Tsaari-Venemaal. Nõukogudemaaal on kõigil rahvastel emakeelsed koolid, kõigile on avatud laialdane juurdepääs hariduse ja kultuuri allikatele, on likvideeritud kirjaoskamatus, kehtestatud üldine seitsmeaastane haridus ning ulatuslikult on arenenud kesk- ja kõrgem haridus. Praegu õpib NSV Liidus üle 50 miljoni inimese.

Kui revolutsiooniaelses Venemaal 1914. aastal õppis alg- ja keskkoolides kokku kõigest 9 650 000 inimest, siis möödunud 1957.—1958. õppeaastal moodustas õppijate arv meie üldhariduslikes koolides 28 700 000 inimest ja täis-

kasvanute koolidega kokku 30 600 000 inimest. Selle aja jooksul on peaaegu 40-kordseks suurenenud keskkoolide vanemates klassides õppijate arv. Ainuüksi 1958. aasta jooksul lõpetas üldharidusliku keskkooli ning töölis- ja maanoorte kooli 1 600 000 noormeest ja tütarlast.

Eriti suured on rahvahariduse edusammud liiduvabariikides, kus elanikkond minevikus oli peaaegu täiesti kirjaoskamatu. Näiteks Usbeki NSV koolides õpib praegu üle 1 340 000 inimese, sel ajal kui praeguse Usbekistani territooriumil 1914. aastal oli pisut üle 17 000 kooliõpilase.

Meie maa kõrgemates õppeasutustes ja tehnikumides õpib praegu 1913. aasta 182 000 üliõpilase asemel üle 4 miljoni üliõpilase. NSV Liidu kõrgemates õppeasutustes on peaaegu 4 korda rohkem üliõpilasi kui Euroopa riisugustes suurtes kapitalistlikes maades, nagu Inglismaa, Prantsusmaa, Saksa Föderatiivne Vabariik ja Itaalia kokku, kelle elanikkond moodustab ligi 200 miljonit inimest, s. t. peaaegu niisama palju kui NSV Liidu elanikkond. Meie maa rahvamajanduses töötab käesoleval ajal ligi 7 500 000 kõrgema ja kesk-eriharidusega spetsialisti, kuna 1913. aastal oli riisuguseid spetsialiste vähem kui 200 000.

Nõukogude Liit on jõudnud teaduse ja tehnika arengu poolest ühele esimestest kohtadest maailmas, on ületanud kõik maad spetsialistide ettevalmistamise ulatuse ja kvaliteedi poolest. Kui Nõukogude esimene kunstlik Maa kaaslane sööstis kosmose avarustesse, siis pidasid paljud kapitalistliku maailma kainelt mõtlevad inimesed nende põhjuste hulgas, mis tingisid Nõukogude teaduse ja tehnika hiilgava võidu, esmajärguliseks kesk- ja kõrgema hariduse laialdast arengut ja kõrget taset NSV Liidus. Ameerika ajakirjandus kirjutas ärevalt sellest, kui palju Nõukogude keskkoolis nende koolidega võrreldes pühendatakse aega ja tähelepanu matemaatika, füüsika, keemia ja bioloogia õppimisele. Ameerika Ühendriigid, kelle valitsevad ringkonnad hoopisid ja juhtivale positsioonile pretendeerisid, ütlevad nüüd, et USA peab Nõukogude Liidule spetsialistide kaadri ettevalmistamises järele jõudma. See on saavutus, mille üle võib uhke olla.

Nõukogude ühiskonnas on üles kasvatatud suurepärase põlvkond noori, kes pühendavad kõik oma teadmised, kogu oma jõu, võimed ja anded kommunismi ehitamisele. Nõukogude noorsoo kõrgeid moraalsed omadused paistsid eredalt silma sotsialismi ehitamise töörinnetel esimeste viis-

aastakute aastail, Suures Isamaasõjas, kangelaslikus töös uudis- ja jäätmaade ülesharimisel, suurte elektrijaamade, kaevanduste ja kõrgahjude rajamisel, uute tööstuskeskuste ehitamisel meie maa ida- ja põhjaosas ning paljudes muudes tänapäeva töökangelastegudes.

9. Tootlike jõudude progressiivne arenemine kommunistliku ühiskonna ehitamise protsessis, sotsialistlike ühiskondlike suhete täiustamine ja nõukogude demokraatia edasiarendamine loovad soodsad tingimused selleks, et püstitada ja edukalt lahendada meie noorsoo kommunistliku kasvatuse ja hariduse uusi ülesandeid.

NLKP XX kongressil juhiti tähelepanu sellele, et meie kooli tõsiseks puuduseks on õppetöö teatud irdumine elust, sellele, et kooli lõpetajad on praktiliseks tegevuseks halvasti ette valmistatud. «Et tugevdada kooli sidemeid eluga,» öeldi NLKP Keskkomitee aruandes kongressile, «on tarvis mitte üksnes võtta koolide õppekavasse uusi aineid, mis annavad põhiteadmisi tehnika ja tootmise küsimustes, vaid ka süstemaatiliselt harjutada õpilasi töötama ettevõtteis, kolhoosides ja sovhoosides, katsepõldudel ja koolitöökodades. Tuleb ümber korraldada keskkooli õppeprogramm suurema tootmisalase spetsialiseerumise suunas, et kümneaastase kooli lõpetanud noormeestel ja neidudel oleks hea üldharidus, mis avab tee kõrgemale haridusele, ja et nad ühtlasi oleksid ette valmistatud praktiliseks tegevuseks, sest suur osa koolilõpetajaid asub kohe tööle mitmesugustes rahvamajandusharudes.»

Pärast kongressi tehti ära mõningane töö kooli lähendamiseks elule. Vaieldamatult väärtuslikud ja perspektiivsed on õppetöö ja tootmistöö ühendamise esimesed kogemused, mis on juba omandatud reas Vene NFSV, Ukraina ja teiste liiduvabariikide koolides. Stavropoli kraisis näiteks sündis hea algatus — luua kolhoosides õpilasbrigaadid. Need brigaadid komplekteeritakse 8.—9. klasside õpilastest. Kolhoosid kinnistavad niisugustele brigaadidele teatavad maatükid. Oma jõu kohaselt ja vastavalt kooli tööõpetuse programmile teevad õpilased põllumajanduses ära terve tööde kompleksi. Neid töid tehakse nii, et kooli programm selle all ei kannata. Talvel ja kevadel eraldatakse tööks kindlad tunnid, suvel aga töötavad õpilased põhiliselt kolhoosis. Noormehi ja tütarlapsi kasvatatakse tööprotsessis, nad harjuvad distsipliiniga ja valmistuvad saama põllumajanduse väärilisteks meistriteks.

Nende koolide kogemuste põhjalik tundmaõppimine, kes ühendavad õppetöö tootmise ja tööga, aitab kaasa haridussüsteemi ümberkorraldamisele.

Kuid suuremas osas kes- ja kõrgemates koolides ei ole olukord praktiliselt peaaegu üldse muutunud, kooli seos eluga on endiselt täiesti ebapiisav. Sellepärast peavad partei Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu vajalikuks täies ulatuses läbi vaadata niisugused küsimused, nagu praktilised abinõud kooli ja elu sidemete tugevdamiseks ning haridussüsteemi edasiarendamine meie maal.

«On vaja meie sirguva põlvkonna kasvatamise süsteem koolides resoluutselt ümber korraldada,» öeldakse seltsimees N. S. Hruštšovi kirjas kooli ja elu sidemete tugevdamise kohta. «Kõige tähtsam selles asjas on anda loosung ja et see loosung oleks kõigile kooli astuvatele lastele püha, et kõik lapsed peavad valmistuma kasulikuks tööks, osavõtuks kommunistliku ühiskonna ülesehitamisest. Ja igasugune töö vabrikus või kolhoosis, tööstusettevõttes, sovhoosis, masina-traktorijaamas, remondi- ja tehnikajaamas või asutuses, aus, kasulik töö ühiskonna heaks on püha töö ning vajalik igale inimesele, kes elab ja kasutab ühiskonna hüvesid. Iga inimene, kes elab kommunistlikus ühiskonnas, peab andma oma tööga panuse selle ühiskonna ehitamiseks ja edasiarendamiseks. Meie sirguva põlvkonna ettevalmistamine eluks, kasulikuks tööks, sügava austuse kasvatamine meie noorsoos sotsialistliku ühiskonna printsiipide suhtes — see ülesanne peab saama meie kooli peaülesandeks.»

Nõukogude kool peab ette valmistama igakülgset haritud inimesi, kes tunnevad hästi teaduse aluseid ja on samal ajal võimelised süstemaatiliselt füüsilist tööd tegema; ta peab kasvatama noorsoos püüet olla ühiskonnale kasulik, võtta aktiivselt osa ühiskonnale vajalike väärtuste tootmisest.

KESKKOOL

10. Praegune haridussüsteem NSV Liidus kujunes välja rohkem kui kaks aastakümnet tagasi. Kolmekümnendail aastail, rahvamajanduse sotsialistliku rekonstrueerimise perioodil, seati koolile ülesanne valmistada kõrgematele õppeasutustele ette haritud inimesi, kes hästi tunnevad teaduste aluseid. Peamist tähelepanu pühendas kool sel-

lele, et anda õpilastele vajalik üldhariduslik ettevalmistus kõrgemasse õppeasutusse astumiseks. See tõi kaasa ühekülguse, mõninga abstraktsuse noorte õpetamises, kooli irdumise elust, mis põhjustas tõsiseid puudusi ka kasvatustöös. Kool piirdus peamiselt sõnaliste kasvatusmeetoditega, ei pööranud vajalikku tähelepanu laste ja noorte jõukohasele osavõtule ühiskondlikult kasulikust tööst.

Selle tagajärjel peavad paljud keskkooli lõpetanud noormehed ja neid endale ainuvastuvõetavaks eluteeks hariduse omandamise jätkamist kõrgemas või siis äärmisel juhul kesk-eriõppeasutuses, ei lähe heameelega tööle vabrikutesse, tehastesse, kolhoosidesse ja sovhoosidesse, mõned neist aga peavad füüsilist tööd endale alandavaks. Samal ajal aga toob keskhariduse pidev laiendamine loomulikult kaasa asjaolu, et valdav enamik noori peab pärast kooli lõpetamist vahetult lülituma tootlikku töösse. Ühtlasi nõuab tehniline progress tööstuse ja põllumajanduse täiendamist noortega, kellel on küllalt kõrge üldhariduslik ettevalmistus.

Praegu võtavad kõrgemad õppeasutused, kaasa arvatud kaugõppe- ja õhtuosakonnad, vastu umbes 450 000 inimest aastas. Ajavahemikul 1954—1957 ei astunud keskkooli lõpetanutest kõrgematesse õppeasutustesse ja tehnikumidesse üle 2,5 miljoni inimese. Kuna keskkooli õppeprogramm on elust irdunud, ei ole paljudel noormeestel ja neidudel töövilumust, nad ei tunne tootmist; see tekitab neile tõsiseid raskusi töö leidmisel ning tunduv osa noortest ja nende vanematest ei ole sellega rahul.

Kõik see teeb tungivalt vajalikuks kooli töö ümberkorraldamise.

11. Kooli ümberkorraldamise ülesande õige lahendamise lähteaspekte seisavad eelkõige selles, et kõik noored lülituksid teatud vanusest alates ühiskondlikult kasulikkusse ning et teaduse aluste õpetamist neile seotaks tootliku tööga tööstuses või põllumajanduses. Siit tuleneb vajadus leida keskkoolis üldhariduse, polütehnilise ja kutsehariduse õige vahekord, mis on rajatud töö ja õppimise mõistlikule ühendamisele puhkusega ning laste ja noorte normaalse füüsilise arenemisega.

Seega peab koolis saama teaduse aluste õppimise juht-mõtteks, mis määratleb õpetamise sisu, organiseerimise ja meetodid, õppimise tihe side eluga, tootmisega, kommunistliku ülesehitustöö praktikaga. Juba esimestest õppe-

aastatest peale tuleb lapsi psühholoogiliselt ette valmistada selleks, et nad peavad tulevikus osa võtma ühiskondlikult kasulikust tegevusest, tööst.

Sirguvale põlvkonnale hariduse andmist ja tema kasvatamist sel alusel, et õppimine oleks seotud eluga ja jõukohase tööga, on tarvis organiseerida kooliõpilaste vanuseastet arvestades. On otstarbekas, et kõik meie noored 15—16 aasta vanusest peale lülituksid ühiskondlikult kasulikku töösse. Seepärast on vaja keskharidus jagada kaheks etapiks.

12. Keskhariduse esimeseks etapiks peab olema kohustuslik kaheksaklassiline kool, mis luuakse praeguse seitsmeklassilise kooli asemele. Kohustuslik kaheksaklassiline kool on seitsmeklassilise kooliga võrreldes oluline samm edasi rahvahariduse arendamisel. Kaheksaklassiline kool hakkab välja laskma ulatuslikumate üldhariduslike teadmistega noori, kes on psühholoogiliselt ja praktiliselt paremini ette valmistatud osavõtuks ühiskondlikult kasulikust tegevusest. Selline kool hakkab edukamalt lahendama kommunistliku kasvatamise ning tööõpetuse ja polütehnilise õpetuse ülesandeid, tagab õpilastele ulatuslikumad teadmised, võimaldab likvideerida seitsmeklassilise kooli õppealase ülekoormatuse ning annab võimaluse paremini korraldada laste kehalist kasvatamist ja arendada neis head kunstimaitset. Kaheksaklassilise kooli õpilaste-tütarlaste tööalases ettevalmistamises tuleb arvestada naistetöö iseärasusi.

Õppe- ja kasvatustöö protsessis peab kool õpilastele tutvustama mitmesugust liiki töid meie ühiskonnas, aitama kooliõpilastel välja selgitada oma kalduvusi ja teadlikult valida tulevast elukutset.

Kaheksaklassiline kool on mittetäielik üldhariduslik polütehniline töö-keskkool. Väikestes asulates tuleb alles jätta algkoolid I—IV klassiga. Nende koolide lõpetajad astuvad lähema kooli V klassi.

Pärast 8-klassilise kooli lõpetamist peavad kõik noored lülituma ühiskondlikult kasulikku töösse ettevõtetes, kolhoosides jne. Sellega luuakse võrdsemad tingimused kõigile kodanikele töö ja hariduse alal, ja see on heaks vahendiks, et kasvatada noorsugu töölisklassi ja kolhoositalurahva kangelaslike traditsioonide vaimus.

13. Täieliku keskhariduse omandavad noored kooliõpetuse teisel etapil. Täieliku keskhariduse omandamine

õppimise ja tootliku töö ühendamise alusel võib toimuda järgmisi teid mööda.

Esimene ja põhiline tee. Noored, kes pärast 8-klassilise kooli lõpetamist siirduvad tootlikule tööle, saavad eelnevalt esialgse kutsealase ettevalmistuse, seejärel aga, töötades tootmise alal, õpivad töölis- või maanoorte koolis. See kool peab andma oma õpilastele täieliku keskhariduse ja kaasa aitama nende kutsealase kvalifikatsiooni tõstmisele.

Teine tee näeb ette 8-klassilise kooli lõpetanud noorte õpetamist üldhariduslikus polütehnilises tootmisõpetusega töö-keskkoolis (vabrikuõpilaste ja põllumajandusõpilaste kooli tüüpi), mis lähedalasuvate tööstusettevõtete, kolhooside, sovhooside, remondi- ja tehnikajaamade jne. baasil hakkab kooliõpetust ühendama tootliku tööga ning annab õpilastele täieliku keskhariduse ja kutsealase ettevalmistuse tööks ühel rahvamajanduse või kultuuri alal.

Kolmas tee näeb ette osa noorte õpetamist tehnikumides, mis töötavad 8-klassilise kooli baasil ja kus õpilased saavad täieliku keskhariduse, tööeriala ja keskmise kvalifikatsiooniga spetsialisti kutse.

Uus haridussüsteem võimaldab igal noormehel ja neiu paremini ette valmistuda eluks, saada kindla kutseala ja valida endale kõige sobivam tee täieliku keskhariduse omandamiseks.

14. Töolis- ja maanoorte keskkoolid on määratud tootmise alal või asutustes töötavatele noormeestele ja neidudele täieliku keskhariduse omandamiseks. Need võivad olla vahetustega töötavad, õhtu-, hooaja- (maal) ja kaugõppekoolid. On tarvis luua sellised tingimused, mis tagaksid töötavate noorte astumise neändesse koolidesse, nende normaalse õppimise ja õpetamise kvaliteedi otsustava paranemise. Otstarbekas on edukalt tootliku töö kõrval õppijaile sisse seada lühem tööpäev või vabastada nad nädalas 2—3 päevaks tootmistööst.

Nende koolide õpilastele tuleb luua võimalus saada mitte üksnes täielik keskharidus, vaid ka täiustada ja süvendada kutsealast ettevalmistust. Töolis- ja maanoorte koolides tuleb õppeajaks määrata 3 aastat. Tuleb igati stimuleerida keskhariduse omandamist töötava noorsoo poolt, soodustada keskkoolieksamite sooritamist ekstermina.

Otstarbekas on noorte tööliste ja kolhoosnikute töökategooria tõstmisel ja nende edutamisel arvestada õppe-
edukust koolis ning nende positiivset ühiskondlikku ja
tootmisalast iseloomustust.

Seoses sellega, et mõningal osal töötavatest noortest ei
ole 7-klassilist haridust, võivad töölis- ja maanoorte koo-
lidel veel mõni aeg olla kõik klassid alates kolmandast.
Vajaduse korral organiseeritakse nende juures ka täiskas-
vanute klassid.

Töölis- või maanoorte kooli lõpetanu saab keskkooli lõ-
putunnistuse ning õiguse astuda kõrgemasse õppeasu-
tusse.

15. Üldhariduslikud polütehnilised tootmisõpetusega
töö-keskkoolid (vabrikuõpilaste ja põllumajandusõpilaste
kooli tüüpi) asutatakse linnades ja maal. Õppeaeg on nen-
des kolm aastat ning nendes ühendatakse üldine, polü-
tehniline ja kutseharidus. Teooria ja praktika vaherkord
tootmisõpetuses ning õppe- ja tööperioodide vaheldumise
kord määratakse kindlaks olenevalt õpilaste eriettevalmis-
tuse profiilist ja kohalikest tingimustest. Maakoolides tu-
leb õppeaasta kindlaksmääramisel arvestada põllumajan-
duslike tööde hooajalisust.

Tootmisõpetus ja ühiskondlikult kasulik töö võivad aset
leida ettevõtete õppe- ja tootmistsehhides, kolhooside ja
sovhooside õpilasbrigaadides, õppe- ja katsemajandites,
koolide ja koolidevahelistes õppetöökodades.

Polütehnilise töö-keskkooli lõpetaja saab keskkooli lõpu-
tunnistuse, tema poolt valitud eriala kvalifikatsioonitun-
nistuse ja õiguse astuda kõrgemasse õppeasutusse. Kesk-
koole võib luua niihästi 8-klassilistest koolidest eraldi kui
ka koos nendega.

16. Nõukogude Liidus on kindla koha omandanud ja are-
neb järjest rohkem edasi uus õppe- ja kasvatusasutuse
tüüp — i n t e r n a a t k o o l, kus luuakse kõige soodsamad
tingimused sirguva põlvkonna õpetamiseks ja kommunist-
likuks kasvatamiseks. Vastavalt keskhariduse süsteemi
ümberkorraldamisele võib internaatkoole organiseerida
kohalikest tingimustest olenevalt selliselt, et nad koosne-
vad kas klassidest I—VIII või siis I—XI. Nad peavad töö-
tama 8-klassilise kooli ja polütehnilise tootmisõpetusega
töö-keskkooli õppeplaani ja programmide alusel. Inter-
naatkoolidel tuleb näidata eeskuju õppetöö ja tootliku töö
tõeliselt oskuslikul ühendamisel.

17. Peale ülalmainitud teise etapi keskkoolide on otsustavaks säilitada koolid laste jaoks, kes on eriti andekad muusika, koreograafilise ja kujutava kunsti alal. Nende koolide juures luuakse vajaduse korral internaadid lastele teistest linnadest ja lasterohketest perekondadest. Vanemate osavõtt laste ülalpidamise kulude kandmisest tuleb määrata samal alusel kui internaatkoolides.

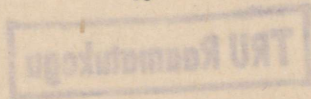
Koolid kunsti alal kõige andekamate laste ja noorte jaoks annavad oma kasvandikele üldise keskhariduse, tööalase kasvatus ja eriettevalmistuse ühel või teisel kunsti alal. Nende koolide lõpetajad võivad kohe astuda vastavatesse kõrgematesse õppeasutustesse.

Koolidel ja haridusorganitel tuleb pöörata rohkem tähelepanu sellele, et arendada kõigi laste võimeid ja eeldusi niihästi kunsti alal kui ka matemaatikas, füüsikas, bioloogias ja teistel teadusealadel. On tarvis ulatuslikult organiseerida kõrgemate õppeasutuste ja koolide juures ringe, studiid ja erilektuurime, asutada noorte matemaatikute, füüsikute, keemikute, loodusesõprade ja tehnikute ühinguid, välja selgitada ja hoolikalt kasvatada noorte talente. Tuleb kaaluda erikoolide asutamist noortele, kellel on erilisi kalduvusi ja võimeid matemaatika, füüsika, keemia ja bioloogia alal. On endastmõistetav, et nende koolide organiseerimise korral võib nendesse vastu võtta noormehi ja neide, kellel on kooli õppenõukogu soovitus ja kes on sooritanud erieksamid.

18. Teise etapi keskkoolides tuleb tõsta praegu 10-klasilise kooli jaoks kindlaksmääratud üldharidusliku ja põlütehnolise hariduse taset. Erilist tähelepanu on tarvis pöörata füüsika, matemaatika, keemia, joonestamise ja bioloogia õpetamisele. Kõigis meie maa koolides tuleb põhjalikult parandada võõrkeelte õpetamist, on tarvis laiendada nende koolide võrku, kus rida aineid õpetatakse võõrkeeltes.

Kooli ümberkorraldamise tagajärjel ei tohi hoopiski piirata või nõrgendada humanitaarharidust, millel on väga suur tähtsus õpilaste kommunistliku maailmavaate kujundamisel.

Tuleb üle saada kooliõpilaste kehalise ja esteetilise kasvatamise alahindamisest. Veel ulatuslikumalt on tarvis arendada mitmesugusel kujul noorte isetegevust tehnika, kunsti, loodusteaduse, kehakultuuri, spordi ja turismi alal.

Koolihariduse ümberkorraldamine nõuab, et muudetaks mitte üksnes sisuliselt, vaid ka meetodiliselt õppetegevust õpilaste iseseisvuse ja initsiatiivi igakülgse arendamise suunas. On tarvis suurendada õpetamise näitlikkust, ulatuslikult kasutada kino, televisiooni jms., jagu saada abstraktsusest teaduse aluste ja tootmise õpetamises. Eriti tähtis on arendada koolides laialdast tehnilist leiutustegevust, õpilaste tööd uute aparatuuride, mudelite ja tehnika-seadeldiste loomise alal ning põllumajanduslikku katsetegevust.

19. Nõukogude kool on emakeelne. See on üks leninliku rahvuspoliitika tähtsamaid saavutusi. Ühtlasi õpitakse liidu- ja autonoomsete vabariikide koolides tõhusalt ka vene keelt, mis on rahvastevahelise suhtlemise ja NSV Liidu rahvaste sõpruse tugevdamise võimas vahend ning mis võimaldab tutvuda vene ja maailmakultuuri rikkustega.

Ent ei saa ignoreerida seda, et keelte õppimise osas on lapsed liidu- ja autonoomsete vabariikide koolides väga ülekoormatud. Tõepoolest — rahvuskoolides õpivad lapsed kolme keelt — emakeelt, vene ja üht võõrkeelt.

Tuleb kaaluda küsimust, et anda vanematele õigus otsustada, missuguse õppekeelega kooli anda oma lapsed. Kui laps õpib koolis, kus õppetegevus toimub ühe liidu- või autonoomse vabariigi keeles, siis võib ta soovi korral õppida ka vene keelt. Ja ümberpöörduvalt — kui laps õpib vene koolis, siis võib ta soovi korral õppida ühe liidu- või autonoomse vabariigi keelt. Muidugi võib selle korraldada siis, kui on olemas vajalik kontingent lapsi ühe või teise keele õppimise klassi komplekteerimiseks.

Küsimuse selline käsitus — anda vanematele õigus otsustada, missugust keelt hakkab laps kohustuslikus korras õppima, — on kõige demokraatlikum, likvideerib iga-suguse administreerimise sellel tähtsal alal ja võimaldab kaotada kooliõpilaste ülekoormatuse keelte õppimisel. Tuleb lubada, et võõrkeelt ei võetaks kohustuslike õppeainete hulka nendes koolides, kus selleks ei ole vastavaid tingimusi.

20. Tunduvat parandamist nõuab kasvatustöö korraldus koolis. See peab sisendama kooliõpilastes armastust teadmiste ja töö vastu, lugupidamist tööinimeste vastu, kujundama õpilastes kommunistlikku maailmavaadet, kasvata-ma neid kommunistliku moraali vaimus, kodumaale ja

rahvale piiritu ustavuse vaimus, proletaarse internatsionalismi vaimus.

On vaja intensiivistada õpetajate, vanemate ja ühiskondlike organisatsioonide tööd, et kasvatada õpilasi koolis, perekonnas, tänaval ja ühiskondlikes kohtades kultuuriselt käituma, ning parandada sel eesmärgil tunduvalt pedagoogilist propagandat elanikkonna laiade kihtide seas, tõsta ühiskonna ees vanemate ja kõigi täiskasvanud inimeste vastutust laste kasvatamise eest. Sel alal peavad koolile ja perekonnale igakülgset abi andma partei-, ametiühingu-, komsomoli- ja muud ühiskondlikud organisatsioonid. Nõukogude kooli ülesandeks on aktiivselt kaasa aidata kogu rahva kultuuritaseme tõusule.

Rahvahariduse ja tervishoiuorganitel tuleb rangelt kontrollida, et õpilaste töö ja puhkus õigesti vahelduksid, mitte lubada nende ülekoormamist õppetöoga, ühiskondliku tööga ja tööõpetusega, rakendada vajalikke abinõusid kooliõpilaste tervise tugevdamiseks.

21. Haridussüsteemi uut moodi ümberkorraldamine tõstab üles küsimuse pioneeri- ja komsomoliorganisatsiooni tööst koolis. Kaheksaklassilises koolis hakkavad õppima lapsed ja pioneriealised noored. Seoses sellega suureneb selles koolis pionieriorganisatsiooni osatähtsus. Teise etapi koolides on võimalik nii oma kui ka ettevõtte omaga ühine komsomoliorganisatsioon. Kõik see nõuab olulisi muudatusi koolide pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonide töös ning nende juhtimises komsomoli- ja parteiorganite poolt.

22. On vaja lõpp teha laste üldise koolikohustuse ellurakendamisel esinevatele suurtele puudustele. Kõigis liiduvabariikides on otstarbekas kehtestada seadusandlikus korras kaheksa-aastane koolikohustus, nähes ette vanemate või neid asendavate isikute range vastutuse lastele kooliõpetuse andmise eest. Tuleb kehtestada kohalike nõukogude organite vastutus selle eest, et kõik 7—16-aastased lapsed ja noored õpiksid kaheksaklassilises koolis. NSV Liidu Statistika Keskvalitsus ja tema kohalikud organid on kohustatud parandama kooliealiste laste ja noorukite arvelevõtmist.

Kaheksa-aastase koolikohustuse ellurakendamise eesmärgil tuleb ehitada küllaldaselt hulgal koolimaju ja internaatkoolide juurde nii eelarve kui ka kolhooside ja kooperatiivide organisatsioonide summadega, koolides tuleb

märgatavalt laiendada pikendatud päeva rühmi nende laste jaoks, kelle mõlemad vanemad on tööl; koolides tuleb organiseerida õpilastele sooja toidu andmist, tuleb luua üldise koolikohustuse fond materiaalse abi andmiseks puudustkannatavatele lastele (tasuta toit, jalatsite, rõivaste, õpikutega jne. varustamine) nii eelarve kui ka kolhooside, kooperatiivsete organisatsioonide ja ametiühingute summadest.

23. Kasvatus- ja õppetöö ümberkorraldamine nõukogude koolis esitab uusi kõrgemaid nõudmisi õpetajatele, meistritele ja kutseala ning tehniliste distsipliinide õpetajatele.

Nõukogude võimu aastate jooksul on õpetajate arv meie maal suurenenud 1914. aasta 280 000 inimeselt peaaegu kahele miljonile inimesele. See on väga suur kultuurijõud, mida Lenin nimetas lugupidamisega sotsialistliku haridustöö armeeks. NSV Liidu koolides töötab palju õpetajaid, kes omavad suurt pedagoogimeisterlikkust. Samal ajal usaldatakse laste õpetamine ja kasvatamine vahel inimestele, kes ei ole selleks küllaldaselt ette valmistatud või ei vasta pedagoogilise töö nõuetele oma tööalaste või moraalsete omaduste poolest. Koolides on vähe kvalifitseeritud õppejõude polütehniliste ainete (masinaõpetus, põllumajanduse alused, praktilised õppused töökodades) õpetamiseks.

Õpetajate kvalifikatsiooni tõstmisel on ühekülgne, peamiselt meetodiline iseloom. Õpetajad ei tutvu küllaldaselt teaduse, kultuuri ja tehnika uusimate saavutustega. Esineb õpetajate ja pedagoogiliste kollektiivide töö liigset reglementeerimist õppe- ja kasvatustöö vormide ja meetodite valikul. Mõnel pool ei hoolitseta küllaldaselt õpetajate materiaalse olukorra eest. Tuleb rakendada abinõusid, mis tagaksid õpetajate töö- ja elutingimuste paranemise, nende ideelis-teoreetilise taseme ja tööalase kvalifikatsiooni tõstmise.

Kogu õpetajate kaadri kvalifikatsiooni taseme tõstmiseks ja vajaliku korra loomiseks pedagoogilise kaadri kohalemääramisel ja ümberpaigutamisel tuleks läbi viia nende õpetajate atesteerimine, kellel ei ole vajalikku haridust.

24. Suur osa koolide ümberkorraldamisel kuulub pedagoogikateadusele. Kuid see teadus ei lahenda seni veel paljusid kasvatuse ja hariduse põhilisi küsimusi, mis elus

esile kerkivad. Pedagoogikateaduse kohus on asuda juhtivale kohale rahvahariduse süsteemi ümberkorraldamisel. Pedagoogikateaduslike asutuste tegevuse tähtsaks osaks peab saama koolitöö sisu teaduslike aluste (õppeplaanid, programmid, õpikud) väljatöötamine, noorsoo õpetamise ja kommunistliku kasvatamise meetodite täiustamine.

Pedagoogilise töö taseme tõstmise eesmärgil tuleb laiendada pedagoogilist teaduslikku tööd liiduvabariikides, intensiivistada sidemeid ja uurimistööde tulemuste vastastikust vahetamist pedagoogikainstituutide vahel. Vene NFSV Pedagoogikateaduste Akadeemial tuleb pühendada rohkem tähelepanu nõukogude pedagoogika teooria väljatöötamisele, polütehnilise ja kutsealase õppetöö küsimustele koolides ning positiivsete kogemuste üldistamisele.

25. Rahvahariduse süsteemi ümberkorraldamine tuleb läbi viia plaanipäraselt ja organiseeritult, võttes maksimaalselt arvesse kohalikke iseärasusi ja mitte mingil juhul lubades, et elanikkonnal koolide kasutamise võimalused halveneksid. Tuleb pühendada tähelepanu põhirahvustest tütarlaste kontingendi edasisele suurendamisele Ida liidu ja autonoomsete vabariikide koolide vanemates klassides.

Koolihariduse uuele süsteemile ülemineku plaan tuleb välja töötada igas liiduvabariigis vastavalt tema majandusliku ja kultuurilise arenemise iseärasustele. Seejuures on vajalik alustada üleminekut 7-klassiliselt 8-klassilisele koolikohustusele, samuti mitmesuguste teise etapi koolide organiseerimist 1959.—1960. õppeaastast ja viia see töö lõpule 4—5 aasta jooksul. Praeguste 8.—10. klasside õpilastele tuleb anda keskkooli lõpetamise võimalus kehtivate õppeplaanide ja programmide järgi, tugevdades nende tööalast ettevalmistust.

Keskkoolide reorganiseerimise plaanide väljatöötamisel tuleb ette näha, et kõrgemad õppeasutused saaksid küllaldase arvu keskkoolilõpetajaid, kuna rahvamajanduses ei või tekkida vahet kõrgema kvalifikatsiooniga noorte spetsialistide kaadriga varustamises. Sel eesmärgil tuleb igas liiduvabariigis vajaduse korral üleminekuperioodiks (töenäoliselt 4—5 aastaks) säilitada mõned praegu töötavad keskkoolid.

Koolide ümberkorraldamine nõuab kommunistlike parteide keskkomiteedelt, ministrite nõukogudelt, vabariikide haridusministeeriumidelt ja kohalikelt partei- ning nõukogude organitelt suurt tööd koolide materiaalse baasi tu-

gevdamiseks, mitme vahetusega õppetöö likvideerimiseks, tootmisalase õppetöö organiseerimiseks, lõpetajate õigeaegseks töölerakendamiseks, õpikute, programmide ning meetoodiliste juhendite ettevalmistamiseks.

Igale vabariigile tuleb anda õigus kohalikke tingimusi arvesse võttes iseseisvalt otsustada niisuguseid küsimusi, nagu õppetöö algus ja lõpp, koolivaheaegade pikkus ning õpilaste töö organiseerimine tööstuses ja põllumajanduses.

Kommunistlik partei peab Nõukogude Liidu kõigist rahvustest töötajate hariduse taseme edasist tõstmist tähtsaks ülesandeks. Tuleb kanda maksimaalset parteilist ja riiklikku hoolt selle eest, et kõigil töölistel, kõigil kolhoosnikutel oleks keskharidus, pidades seda ülesannet tööviljakuse järjekindla suurenemise ja järelkult kommunismi eduka ehitamise üheks tähtsamaks tingimuseks.

KUTSEHARIDUS

26. Seoses üldhariduse ümberkorraldamisega omandab eriti suure tähtsuse noorsoole kutsehariduse andmine. Selle ülesandeks on kultuursete ja tehniliselt haritud kvalifitseeritud tööliste ja põllumajandustöötajate plaanikindel ja organiseeritud ettevalmistamine kõigile rahvamajandusharudele.

Osa tööliste ebapiisav kutsehariduse tase pidurdab mõningatel juhtudel juba praegu tootmise kasvu. Edasine tehniline progress suurendab veelgi nõudeid kogu tööliste põhimassi kvalifikatsiooni suhtes.

Kutseharidust tuleb arendada tihedas seoses uute plaanidega, mida kommunistlik partei on kavandanud NSV Liidu rahvamajanduse edendamise alal.

27. Praegused tööjõureservide vabrikukoolid, tööstus-, raudtee-, mäetööstus- ja ehituskoolid, rahvamajanduse nõukogude ja muude süsteemide kutsekoolid ning vabrikuõpilaste koolid jäävad maha tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise kasvanud nõuetest. Need tuleb reorganiseerida päevasteks ja õhtusteks spetsialiseeritud linnakutsekoolideks õppeajaga ühest aastast kolme aastani ja m a a k u t s e k o o l i d e k s õ p p e a j a g a 1—2 aastat. Õppeaja kestus nendes koolides määratakse olenevalt õpetatava eriala keerukusest.

Linnakutsekoolid spetsialiseeruvad tootmisharude järgi

ning valmistavad ette kvalifitseeritud töölisi tööstusettevõtetele, ehitusele, transpordile, sidele, kommunaalmajandusele, kaubandus- ja kultuuriorganisatsioonidele.

Maakutsekoolid peavad ette valmistama kvalifitseeritud mehhanisaatoreid põllumajandusele, ehitajaid ja teisi töötajaid, keda põllumajandus vajab.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata neidude suunamisele kutsekoolidesse, sealjuures mitte üksnes elutarbeline teenindamise, kaubanduse jne. erialal, vaid ka tööstuslikel kutsealadel (aparaadiehitus, raadiotehnika-, elektrotehnika-, tekstiili-, õmblus-, trikootažitööstus jne.).

Toetudes teaduse alustele, polütehnilisele ja üldisele tööalasele ettevalmistusele, mille õpilased on saanud 8-klassilises koolis, peavad kutsekoolid andma oma kasvandikele täiendavaid teadmisi üldhariduslikes ainetes.

Kutsekoolide arv peab suurenema vastavalt rahvamajanduse vajadusele nende järele. Osa praegusi tööjõureserve koole tuleb säilitada 3—5 aastaks, et anda võimalus noortele, kes veel nende aastate jooksul lõpetavad 10-klassilise üldharidusliku kooli, astuda tehnikakoolidesse, ja noortele, kes mingisugusel põhjusel kooli ei lõpeta, astuda tööstus-, ehitus-, raudtee-, mäetööstus- ja vabrikukoolidesse ning põllumajanduse mehhaniseerimise koolidesse.

28. Kutsekoolidel peavad olema õppetöökogjad, mis on vajalikud kutsemeisterlikkuse aluste omandamiseks, ja laboratooriumid, mis on varustatud vastavate õppe- ja tootmisseadmetega, samuti kvalifitseeritud tootmisõpetuse meistrid ja insenerid-õpetajad, kes täielikult tegelevad õpilaste õpetamise ja kasvatamisega. Pedagoogiline protsess nendes koolides tuleb rajada noorte aktiivsele, süstemaatilisele osavõtule tootlikust tööst ja allutada ülesandele valmistada ette töölisi kindlatel kutsealadel. Tootmisõpetuse orgaaniline seos laialdase tehnilise haridusega ning töökodades ja ettevõtetes õppimise ühendamine võimaldavad koolides ette valmistada laia profiiliga ja kõrge kvalifikatsiooniga, tehniliselt haritud töölisi.

Kutsekoolid peavad tegema oma õppe- ja kasvatustööd tihedas seoses ettevõtete, ehituste, sovhooside ja kolhoosidega, kes on kohustatud andma töökohti õpilaste tootmispraktikaks, hoolitsema tingimuste loomise eest edukaks õppeprotsessiks ja uue tehnika, eesrindliku tehnoloogia ning produktiivsete töövõtete omandamiseks noorte

poolt. Igakülgset abi noorte kutsehariduse parandamiseks peavad andma rahvamajanduse nõukogud.

Kutsekoolide tähtsamaks ülesandeks on õpilaste kommunistlik kasvatamine, nende ideeline karastamine, nendes kommunistliku töössesuhtumise kujundamine. Suurt osa kutsekoolide õpilaste kommunistlikus kasvatamises peab etendama komsomol.

29. Kutsekoolide järkjärguliseks üleviimiseks osalisele isemajandamisele tuleb välja töötada ja järjekindlalt rakendada abinõusid õppeasutuste tootmistegevuse tulukuse suurendamiseks.

Ühenduses töötajate kasvava ainelise kindlustatusega ja selleks, et suurendada õpilaste huvi omandatava kutseala parema äraõppimise vastu, on otstarbekas muuta õpilaste materiaalse varustamise praegusi tingimusi, seades sisse õpilastele töötasu maksmise tasuta vormirõivastuse ja toitlustamise asemel.

Täielikult riigi ülalpidamisele tuleb jätta õpilased-orvud, lastekodude kasvandikud ja lasterikaste vanemate lapsed.

Soovitada kolhoosidele arutada läbi küsimus vastavate ressursside eraldamisest kolhoosinoorte väljaõpetamiseks kutsekoolides.

30. Kutsehariduse süsteemi ümberkorraldus esitab uusi ja kõrgemaid nõudmisi kutsekoolide tootmisõpetuse meistrite ja õppejõudude tehnilise, ideelis-poliitilise ja pedagoogilise ettevalmistuse taseme suhtes. Nende koolide võrgu väljaarendamine põhjustab suuremat vajadust meistrite ja õpetajate järele. Seepärast on tarvis pöörata rohkem tähelepanu selle kaadri ettevalmistamisele tehnikumides ja kõrgemates õppeasutustes.

On tarvis parandada õpikute ja näitlike õppevahendite kvaliteeti ning suurendada nende väljalaset, laiendada õppetehniliste ja populaarteaduslike filmide tootmist, samuti kasutada kutsehariduse andmisel ulatuslikult raadiot ja televisiooni.

31. NSV Liidu Riiklikul Plaanikomiteel, NSV Liidu Ministrite Nõukogu Tööjõureservide Peavalitsusel ning liiduvabariikide ministrite nõukogudel ja haridusministeeriumidel tuleb välja töötada perspektiivplaanid kutsehariduse korraldamiseks ja nende noorte töölepaigutamiseks, kes lõpetavad 8-klassilise üldharidusliku kooli, tootmisõpetusega keskkooli või kutsekooli, kusjuures ettevõtetes

on tarvis garanteerida kindla arvu noorte töölevõtmine ning rangelt täita töökaitse ja ohutustehnika nõudeid.

32. Rööbiti kutsekoolide arendamisega tuleb parandada uue tööliiskaadri ettevalmistamist individuaalse ja brigadiviisilise õppimise teel ning ettevõtetes korraldatavate lühikursuste süsteemi kaudu. Tootmisõpetust tuleb siin anda iga kutseala jaoks ühtsete õppeplaanide ja programmide alusel, mis kohtadel konkretiseeritakse ettevõtte iseärasustele vastavalt. Teoreetilist õpetust võib vajaduse korral anda lähemas kutsekoolis.

KESK-ERIHARIDUS

33. Tähtis koht tööstuslikus ja põllumajanduslikus tootmises, samuti kultuuri-, haridus- ja tervishoiuasutustes kuulub kesk-eriharidusega töötajale. Tehnikute kui tootmise organiseerijate osatähtsus on üks otsustavamaid. Just nemad, tehnikud, organiseerivad vahetult tootmist. Seepärast tuleb erilist tähelepanu pühendada selle kaadri ettevalmistamisele.

Teaduse ja tehnika uusimatele saavutustele baseeruva nüüdisaegse tootmise huvid nõuavad kesk-eriõppeasutuste lõpetajailt häid praktilisi vilumusi ja kõrgetasemelist teoreetilist ettevalmistust. Ent õpetamise tase nendes õppeasutustes ei vasta veel elu nõuetele. Tehnikumide, eriõppeasutuste ja -koolide õpilased võtavad vähe osa tootlikust tööst, ei saa praktiliseks tööks küllaldasi tootmisalaseid vilumusi. On tarvis täiustada kesk-erihariduse süsteemi.

34. Kesk-erihariduse süsteem tuleb rajada niihästi 8-klassilise polütehnilise keskkooli kui ka täieliku keskhariduse baasile.

Spetsialistide ettevalmistamist kesk-eriõppeasutustes tuleb tihedamalt siduda ühiskondlikult kasuliku tööga. Olenevalt rahvamajandusharust, mille jaoks spetsialiste välja õpetatakse, samuti töötingimustest ettevõtetes, ehitustel ja teistes organisatsioonides, võib üksikute õppeperioodide (kas põhitööd katkestades või katkestamata) kestus olla erinev. Kesk-eriõppeasutused peavad rööbiti õpilaste üldharidusliku ettevalmistamisega tagama neile vajalikud erialased teadmised, töövilumuse ja kindla kutseala koos mingi ühe tööliiskategooria andmisega vastaval erialal. On tarvis tõsta õpetamise kvaliteeti kesk-

eriõppeasutustes, parandada õpetajate koosseisu ja süsteemiliselt tõsta nende kvalifikatsiooni.

35. On tarvis lähendada kesk-eriõppeasutusi tootmisele ja arendada neid, vastavalt majanduspiirkondade vajadusele kaadri järele, eelistades õhtust ja mittestatsionaarset õppimist. Rahvamajanduse nõukogudel, ministriumidel ja keskasutustel tuleb ulatuslikumalt praktiseerida koopereerimist keskkharidusega spetsialistide ettevalmistamises; liiduvabariikidel tuleb paremini uurida vajadust selle kaadri järele ja planeerida tema ettevalmistamist.

Tuleb soovitada organiseerida tehnikumide juures tsehhe ja töökodasid, kus tööstustoodangut valmistavad õpilased ise.

Põllumajandustehnikumid on vaja organiseerida suurte majandite baasil, kusjuures õpilased ise on kohustatud ära tegema kõik põhitööd.

Õhtustesse ja mittestatsionaarsetesse osakondadesse tuleb vastu võtta peamiselt inimesi, kes töötavad valitavale erialale lähedasel kutsealal. Mittestatsionaarset õpetamist on otstarbekas organiseerida statsionaarsete tehnikumide juures, kus on kvalifitseeritud õppejõudude kaader ning vastav õppe- ja materiaalne baas.

KÕRGEM KOOL

36. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei kahekümnes kongress püstitas kõrgemate koolide ette peamise ülesandena spetsialistide ettevalmistamise kvaliteedi parandamise õppetöö tiheda sidumise alusel praktikaga, tootmisega. Kommunistliku ülesehitustöö uued ülesanded nõuavad nende oluliste puuduste kõrvaldamist, mis esinevad kõrgemates koolides. Käesoleval ajal tunnevad paljud noored inimesed kõrgema õppeasutuse lõpetamisel halvasti praktilist tööd, ei ole küllaldaselt ette valmistatud, et iseseisvalt lahendada kaasaegse tootmise küsimusi. Möödub palju aega, enne kui niisugune spetsialist leiab kollektiivis oma õige koha. Kõrgemad koolid tuleb tuua elule ja tootmisele lähemale ning tõeliselt tootmisega siduda. Samal ajal tuleb tõsta ka spetsialistide teoreetilise ettevalmistuse taset vastavalt teaduse uusimatele saavutustele.

Kommunismi ehitamise kaasaegsetes tingimustes peavad kõrgemad koolid ette valmistama igakülgselt haritud inimesi, kes tunnevad põhjalikult vastavaid teaduse ja tehnika alasid, aktiivseid ja teadlikke kommunismi ehitajaid. Erilist tähelepanu tuleb pöörata tööstuse ja põllumajanduse spetsialistide ettevalmistamise taseme tõstmisele.

Kõrgema hariduse süsteemi ümberkorraldamine, mille eesmärgiks on spetsialistide praktilise ja teoreetilise ettevalmistuse parandamine, peab kaasa aitama ühiskonnateaduste õpetamise ja noorsoo kommunistliku kasvatus taseme märgatavale tõstmisele, samuti kõigi õppejõudude aktiivsele osavõtule üliõpilaste kasvatamisest.

Võttes arvesse, et ligi pool meie maa teaduslikust kaadrist on koondunud kõrgematesse õppeasutustesse, tuleb märgatavalt suurendada kõrgemate õppeasutuste osa teaduslikus uurimistöös, tõmmata kõik õppejõud kaasa sellest tööst aktiivselt osa võtma.

Kõrgematesse õppeasutustesse tuleb esmajärjekorras vastu võtta neid noori, kellel on olemas praktilise töö staaž. Noortele töölistele ja kolhoosnikutele tuleb luua paremad tingimused kõrgematesse õppeasutustesse astumiseks ettevalmistumiseks.

Konkreetsed vormid õppetöö ühendamiseks praktikaga ja tööga kõrgemas koolis tuleb määrata olenevalt õppeasutuse profiilist, üliõpilaskonna koosseisust ning samuti reast rahvuslikest ja kohalikest iseärasustest.

37. Meie kõrgemate koolide arendamisel tuleb edasi minna eeskätt õhtuse ja mittestatsionaarse hariduse omandamise liinis. Õppetööd õhtuse ja mittestatsionaarse kõrgema hariduse süsteemis tuleb igakülgsest laiendada ja tõsta see kvalitatiivselt uuele tasemele. Tuleb täiustada ja tugevdada mittestatsionaarsete ja õhtuste kõrgemate õppeasutuste võrku, korraldada asi nii, et õhtune ja mittestatsionaarne haridus rajaneks samuti päevaste kõrgemate õppeasutuste baasile, kellel on kvalifitseeritud professorite ja õppejõudude koosseis ning piisavad materiaalsed ja tehnilised tingimused.

Õppe-konsultatsioonipunktid ja kõrgemate õppeasutuste filiaalid on otstarbekas üle viia suurtesse tööstus- ja põllumajandusettevõtetesse, mis võimaldab majandus-, partei-, ametiühingu- ja komsomoliorganisatsioonidel kontrollida üliõpilaste õppetööd ja neid selles abistada. Õhtused ja mittestatsionaarsed kõrgemad õppeasutused, fakul-

teedid, osakonnad ja õppe-konsultatsioonipunktid tuleb komplekteerida kõige parema kvalifikatsiooniga professore ja õppejõudude kaadriga ja niisugusel arvul, mis tagaks normaalse õppetöö selles süsteemis.

Teaduse ja tehnika edasises arenguprotsessis tekib kõrgema haridusega spetsialistidel vajadus teadmiste järele. Sellest lähtudes peavad kõrgemad koolid looma neile spetsialistidele, kes töötavad mitmesugustes rahvamajanduse, kultuuri ja hariduse harudes, kvalifikatsiooni tõstmise võimaluse tootmistööd katkestamata.

Tuleb parandada kaugõppe teel õppivate üliõpilaste varustamist õpikute, õppevahendite, trükitud loengute ja muu kirjandusega ning luua sel eesmärgil vajalik polügraafia- ja kirjastusbaas. Raamatukaubanduse organisatsioonid on kohustatud kehtestama niisuguse korra, mille puhul üliõpilane võiks alati omandada vajalikku õppealast kirjandust. Tootmistööd katkestamata tuleb õppivate üliõpilastele eksamite ja arvestuste sooritamine organiseerida mitmesugustel tähtaegadel kogu aasta jooksul.

Kolhoosidele tuleb soovitada, et nad teeksid kaugõppe teel õppivatele üliõpilastele, kes on kolhoosi liikmed ja täidavad edukalt õppeplaani, neidsamu soodustusi, mida kasutavad tööstusettevõtetes töötavad mittestatsionaarsed üliõpilased.

Mittestatsionaarne kõrgema hariduse süsteem peab arenema nii, et inimestel, kes teevad ühiskonnas kasulikke tööd, oleks tööst vabal ajal soovi korral võimalus omandada kõrgem haridus või tõsta oma kvalifikatsiooni, õppida kunsti, maalikunsti, muusikat, humanitaarteadusi jne.

38. In s e n e r i d e ettevalmistamisel võivad õppe- ja tootmistöö ühendamise vormid olla mitmesugused. Enamikus kõrgemates tehnilistes õppeasutustes on otstarbekas ühendada õppetöö tootmistööga õhtuse või mittestatsionaarse hariduse süsteemis esimesel kahel kursusel.

Real erialadel, kus üliõpilased alguses võtavad läbi kee- ruliste teoreetiliste õppeainete tsükli ning teevad ulatuslikult praktilisi laboratoorseid töid, on otstarbekas esimesel 2—3 aastal tootmistöö katkestada. Pärast seda tuleb üliõpilastele üheks aastaks määrata praktiline töö koosseisulisel kohal vahetult tootmises, laboratooriumides ja konstrueerimisbüroodes.

Kõrgema hariduse süsteemi täiustades tuleb palju tähelepanu pühendada inseneride ettevalmistamisele uute teh-

nikaharude jaoks, teadusliku ja projekteerimis- ning konstrueerimistöö edasiarendamiseks. Seoses teaduse ja tehnika tormilise arenemisega tekib terav vajadus uut tüüpi spetsialistide järele, kellel inseneriteadmised on ühendatud sügava teoreetilise ettevalmistusega.

Lähemal aastail on tarvis järjest ulatuslikumalt ette valmistada insenere aatomienergia rahuotstarbelise kasutamise, automaatika ja telemehhaanika, elektroonika, elektrimasina- ja aparaadiehituse, raadiotehnika ja side ning keemiatööstuse tehnoloogia alal. Kõrgemad koolid on kohustatud ette valmistama insenere, kes on võimelised mitte ainult tänapäeva tehnikat täielikult ära kasutama, vaid ka looma tuleviku tehnikat.

Meie inseneridel peavad peale hea tehnilise ettevalmistuse olema põhjalikud teadmised tootmise ökonoomika ja organiseerimise alal.

Üliõpilaste tootmistöö tuleb organiseerida nii, et see aitaks neil paremini omandada oma tulevast eriala. Ettevõtetes tuleb sisse seada niisugune kord, mis annaks üliõpilastele võimaluse järjekindlalt tundma õppida tootmise tehnoloogilist protsessi. Töö kõrval õppimise perioodil omandavad üliõpilased õppeaineid, mida on võimalik iseisvalt õppida.

Nende inimeste jaoks, kellel kõrgematesse õppeasutustesse vastuvõtmisel on valitud erialal küllaldane tootmistaaž olemas, võib organiseerida õppimise tootmistöö katkestamisega. Need kõrgemad õppeasutused, kus valmistakse ette insenere hooajalise iseloomuga rahvamajandusharudele, peavad organiseerima õppeprotsessi niisuguses vormis, kus õppimine instituudis vahelduks tööga hooajalise tootmise alal.

Õppimise tootmistööga ühendamise heaks vormiks on kõrgemad tehnilised õppeasutused-tehased suuremate ettevõtete juures. Neid võib näiteks organiseerida suuremate statsionaarsete kõrgemate õppeasutuste olemasolevate tehasefiliaalide baasil. Samuti on võimalik asutada kõrgemate õppeasutuste juurde tööstusettevõtteid ja tsehhe, kus üliõpilased ise toodangut valmistavad.

39. Põllumajanduslikes kõrgemates õppeasutustes tuleb õppimise ja tootmistöö ühendamisel arvestada tootmise hooajalisust. Õppetööd tuleb organiseerida instituutides, mis on asutatud suurte sovhooside

baasil ja millel on võimsad eeskujulikud õppemajandid, head laboratooriumid ning ka kõik tingimused praktiliseks tööks. Üliõpilased peavad ise talitama loomi, remontima masinaid, juhtima masinaid, külvama, saaki kasvatama ja koristama. Kõik põllumajanduse spetsialistid peavad olema hästi ette valmistatud sotsialistliku põllumajandusliku tootmise ökonomika ja organiseerimise osas. Vastavalt meie maa eri piirkondade tingimustele peab põllumajanduse spetsialistide ettevalmistusel teatav suund olema.

Põllumajanduslikud kõrgemad õppeasutused peavad muutuma teaduslikeks keskusteks ning abistama kolhoose ja sovhoose saagikuse ja loomakasvatuse produktiivsuse tõstmisel, põllumajandusliku tootmise mehhaniseerimisel ja organiseerimisel ning katsetööde korraldamisel. Tuleb laialdasemalt praktiseerida teadusliku uurimise institutute ja katsejaamade ühendamist põllumajanduslike kõrgemate õppeasutustega. Kõrgemad õppeasutused peavad kasutusele võtma laiaulatuslikke abinõusid põllumajanduse spetsialistide kvalifikatsiooni tõstmiseks täiendus-teaduskondade ja muude kvalifikatsiooni tõstmise vormide kaudu.

40. Nõukogude teaduse, tehnika ja kultuuri huvides tuleb arendada edasi ülikooliharidust. Ülikoolid valmistavad ette spetsialiste teadusliku uurimise asutustele ja keskkooliõpetajaid.

Matemaatikute, füüsikute, bioloogide, filoloogide, mehhaanika, keemia ja mõnede muude alade eriteadlaste ettevalmistamisel ülikoolides tuleb tugevdada üliõpilaste praktilist ettevalmistust, pikendades nende tööaega tehase-laboratooriumides, konstrueerimisbüroodes, põllumajanduslikes katsejaamades ja muudes teadusliku uurimise asutustes. Isikud, kes pärast ülikooli lõpetamist koolidesse tööle lähevad, peavad saama parema meetodilise ettevalmistuse ja pedagoogilise praktika; selleks tuleb kasutada parimaid keskkoolide pedagooge.

Lähemal aastail tuleb ülikoolides märksa rohkem ette valmistada matemaatikuid, eriti arvutusmehhanismidega töötamise alal; biolooge ja eelkõige biofüüsikuid, biokeemikuid, füsiolooge; geneetikuid; füüsikuid, eriti tuumafüüsika ja radiofüüsika alal; keemikuid keemilise katalüüsi ja kõrgpolümeersete ainete alal. Ülikoolides tuleb asutada elektronmasinatega varustatud arvutuslaboratooriume,

täiendada tuumalaboratooriumide sisustust ajakohaste kiirendajatega, organiseerida radiokeemilisi ja radiobioloogilisi laboratooriume jne. Ülikoolihariduse täiustamisel tuleb igati suurendada tähelepanu humanitaarteaduste suhtes, mille tähtsus pidevalt kasvab.

Majandusteadlaste, juristide, ajaloolaste, filosoofide ja mõnede teiste humanitaaralade spetsialistide ettevalmistamisel tuleb kehtestada kord, et ilma tootmisstaažita üliõpilased õpivad esimesed 1—2 aastat rahvamajanduses töötamise kõrval.

41. Keskkooliõpetajate reorganiseerimine nõuab, et põhjalikult paraneks õpetajate ettevalmistamine pedagoogilistes instituutides ja ülikoolides. Need kõrgemad õppeasutused peavad ette valmistama niisuguseid keskkooliõpetajaid, kes tunnevad põhjalikult teadust oma eriala piirides, kellel on küllaldaselt pedagoogilist vilumust, kes tunnevad hästi elu ning suudavad õpilastes kasvatada piiritut ustavust kommunistlikele. Algkooliõpetajaid tuleb ette valmistada pedagoogiliste instituutide eriteaduskondades, kusjuures edaspidi tuleb täielikult üle minna kõigi koolide komplekteerimisele kõrgema haridusega õpetajatega.

On vaja organiseerida eriaineõpetajate (agronoomia, loomakasvatuse, tehnika jne. alal) ettevalmistamist nii pedagoogilistes instituutides kui ka spetsialiseeritud kõrgemates õppeasutustes olenevalt konkreetsetest oludest. Aastail 1959—1965 tuleb teatud arv kvalifitseeritud insehnerite ja agronoomide suunata õpetajateks koolidesse, kutsekoolidesse ja tehnikumidesse, luues neile vastavad tingimused pedagoogiliseks tegevuseks vajaliku ettevalmistuse saamiseks. Pedagoogilistes instituutides kehtivat õppimise süsteemi tuleb täiendada laialdase tootmisalase ja pedagoogilise praktikaga.

Pedagoogilistes instituutides tuleb tõsta õppetöö teaduslik-teoreetilist taset, arendada igati teaduslikku uurimistööd, luua teaduslikke laboratooriume, tugevdada instituutide sidet kooliga, ettevõtete ja teaduslike organisatsioonidega.

42. Tõsist tähelepanu väärib kõrgema haridusega arstide ettevalmistamise parandamine. Arsti töö esitab selle kutseala valinud inimesele mitmeid kõrgeid spetsiifilisi nõudmisi. Iga noor inimene peab juba enne kõrgemasse meditsiinilisse õppeasutusse astumist ilmutama huvi arsti-

kutse vastu ning saama mõnesugust praktikat raviasutustes töötamise alal. Seepärast tuleb meditsiinilistesse instituutidesse vastu võtta peamiselt neid noori, kes on noorema teenindava personali koosseisu tegelikult töötanud meditsiinilistes ning ravi- ja profülaktilistes asutustes.

Üliõpilaste õpingutega peab pidevalt kaasnema praktika ravi- ja profülaktilistes asutustes või sanitaaria- ja hügieeniaasutustes. Isikud, kellel on meditsiiniline keskharidus ja kaheaastane tööstaaž oma erialal, võivad esimesel kahel kursusel õppida töö kõrval.

Arstide ettevalmistuse kvaliteedi tõstmiseks tuleb kõrgemates meditsiinilistes õppeasutustes teaduslikku tööd arstiteaduse tähtsamates suundades paremini korraldada.

43. Rahvahariduse süsteemi reorganiseerimine võimaldab üle minna kõrgemate õppeasutuste komplekteerimise ainuõigele meetodile — kõige töökamate, kõige paremini ettevalmistatud ja kõige võimelisemate inimeste väljavalmimise printsiibile. Noori tuleb kõrgematesse õppeasutustesse vastu võtta konkursi kaudu, eelistades praktilise töö staažiga isikuid. Valiku teostamisel konkursi alusel tuleb arvestada mitte ainult eksamite üldist tulemust, vaid esijoones hindede ainetes, mis vastavad tulevase eriala profiilile, samuti ühiskondlike organisatsioonide soovitusi, et valik langeks tõesti kõige parematele inimestele, kes on suutelised omandatud teadmisi lühikese ajaga edukalt tootmises rakendada. Et noorte valik kõrgematesse õppeasutustesse oleks objektiivsem, on real juhtudel otstarbekohane korraldada kirjalikke eksameid määrgusõna all.

Kõrgemate õppeasutuste juhtijad, partei-, ametiühingu- ja komsomoliorganisaatsioonid peavad tehes, kolhoosides ja sovhoosides tegema aktiivset selgitustööd, et suurendada tööliste ja kolhoosnikute vastuvõtmist kõrgematesse õppeasutustesse. Kõrgemate õppeasutuste komplekteerimisel tuleb arvestada kalduvust ja armastust valitud eriala vastu, samuti meeste ja naiste töö spetsiifilisi iseärasusi.

44. Noorte spetsialistide nii praktilise kui ka teoreetilise ettevalmistuse kvaliteedi tõstmise üheks otsustavaks tingimuseks on parandada kõrgemate õppeasutuste teadusliku ja pedagoogilise kaadri koosseisu. Tuleb luua võimalused selleks, et andekatest, praktilise töö kogemusi omavatest kõrgema haridusega noortest saaks ette val-

mistada kvalifitseeritud teaduslikke ja pedagoogilisi töötajaid, kes on võimelised edasi arendama teadust, tehnikat ja kultuuri.

Õppetööle kõrgemates õppeasutustes tuleb laialdaselt kaasa tõmmata ettevõtete, ehituste, konstrueerimisbüroode ja teadusliku uurimise instituutide kõige parema kvalifikatsiooniga insener-tehnilisi töötajaid, samuti agronome ja arste, kes on võimelised õppetöö protsessis tutvustama eesrindlikke tootmismeetodeid ning tänapäeva teaduse ja tehnika saavutusi. Tuleb välja töötada tingimused, mis võimaldaksid niisugustel õppejõududel ühendada õpetamist oma põhitööga tootmises, samuti välja töötada neile kõrgemates õppeasutustes tasu maksmise kord.

Kõrgema kooli iga õppejõu kohuseks on pidevalt täiendada oma teadusalast kvalifikatsiooni, aktiivselt osa võtta teaduslikust uurimistööst ja teadusliku abi osutamisest tootmisele.

On otstarbekohane kehtestada selline kord, mille juures rea erialade õpetajaid kõrgematest õppeasutustest perioodiliselt suunatakse teatud ajaks praktilisele tööle vastavates rahvamajandusharudes, sõltuvalt nende teadusliku ja pedagoogilise tegevuse iseloomust.

Tuleb parandada teadlaste ja pedagoogide atesteerimise korda, nõudlikumalt suhtuda teaduslikesse töösse ja teaduslik kraad anda ainult neile, kes on oma loova tööga andnud teatud panuse teadusse ja praktikasse.

Kõrgemate õppeasutuste professoreid ja õppejõude tuleb põhiliselt valida konkursi alusel, mida on vaja oluliselt täiustada. Kõrgematesse õppeasutustesse tuleb valida inimesi, kes on kõige võimelisemad teaduslikus ja pedagoogilises suhtes.

45. Kõrgemate õppeasutuste osatähtsus teaduse, tehnika ja kultuuri arendamisel suureneb pidevalt. Kõrgemates õppeasutustes tuleb teha teaduslikke uurimistöid, millel on kõrge teoreetiline tase ja suur tähtsus rahvamajanduse, teaduse ja kultuuri arendamiseks. Professorid ja õppejõud peavad olema tihedalt seotud tootmisega, peavad osa võtma tehnilise progressi tähtsate probleemide läbitöötamisest, peavad aktiivsemalt juurutama teaduse ja tehnika viimaseid saavutusi tootmisse, süstemaatiliselt üldistama ja propageerima ettevõtete eesrindlikke kogemusi ning tegema põhjalikumaid uurimistöid ühiskonna-teaduste alal.

Tööstuse ja ehitustegevuse juhtimise lähendamine ettevõtetele aitab kõrgematel õppeasutustel lahendada tähtsamaid teadusliku uurimise probleeme. Rahvamajanduse nõukogud ja põllumajanduse juhtimise organid peavad abistama kõrgemaid õppeasutusi teaduslike uurimistööde tulemuste realiseerimisel ja tootmiskatsete korraldamisel.

Tuleb tunnistada otstarbekohaseks ühendada mõned teadusliku uurimise instituudid neile profiililt vastavate kõrgemate õppeasutustega. Vaja on koordineerida teaduslik töö kõrgemate õppeasutuste, NSV Liidu Teaduste Akadeemia ja liiduvabariikide teaduste akadeemiate, samuti majandusharude akadeemiate, teadusliku uurimise institutide ja suurte tehaselaboratooriumide vahel.

46. Kõrgemate koolide kasvatuslik tähtsus on suur. Kõrgematest õppeasutustest peavad tulema inimesed, kes on hästi omandanud oma eriala, kes võitlevad aktiivselt ja kirglikult leninlike ideede ja kommunistliku partei poliitika eest, on julged ja elurõõmsad ning kindlalt veendunud meie ürituse võidus.

Nende omaduste kasvatamisel etendab suurt osa ühiskonnateaduste õppimine. Marksismi-leninismi aluste tundmine on vajalik kõigi erialade spetsialistidele. Tuleb tundma õppida Leninit ja osata ellu rakendada tema määratu suurt teoreetilist pärandit, ehitada elu kommunistlikult. Marksismi-leninismi õpetamine peab olema loomingu- ja aktiivse, võitleva iseloomuga. Meie noorsoos tuleb kasvatada leppimatust kodanliku ideoloogia suhtes ja iga-suguste revisionismi nähtuste suhtes. Ühiskonnateaduste õpetamist tuleb kindlalt siduda loodusteaduste uurimisega, tuleb kaasa aidata, et üliõpilased omandaksid teadusliku tunnetusmeetodi. Kõrged nõudmised, mida esitatakse marksistlik-leninliku teooria õpetamisele kõrgemates õppeasutustes, kohustavad kõiki õppejõude pidevalt ja sihi-kindlalt süvendama oma teadmisi ning siduma oma tööd tihedalt praktikaga, tänapäeva ülesannetega.

Noorsoo kasvatamine kõrgemates õppeasutustes on kõigi professorite, õppejõudude, partei-, ametiühingu- ja komso-moliorganisatsioonide ülesanne. Nende kohuseks on kasvatada üliõpilastes marksistlik-leninlikku maailmavaadet, töökust, kommunistlikku moraali, harjutada neid ühiskondliku tööga.

Kõrgem kool peab üliõpilastes kujundama vastutus-tundlikku suhtumist õppimisse, loovat lähenemist teaduste

omandamisele, võimet iseseisvalt töötada. On vaja vähendada kohustusliku õppuse koormust ning tõmmata vanemate kursuste üliõpilasi laiaulatuslikumalt kaasa teaduslikule uurimistööle.

47. On tarvis ära teha suur töö meie maa kõrgemate õppeasutuste võrgu paremaks korraldamiseks, silmas pidades vajadust lähendada kõrgemaid õppeasutusi tootmisele. On vaja suurendada kõrgemate õppeasutuste arvu uutes tööstuskeskustes, seda eriti Siberi ja Kaug-Ida piirkondades ning Kesk-Aasia vabariikides. Tuleb kaotada kõrgemate õppeasutuste õigustamata kontsentreerimine Moskvasse, Leningradi, Kiievisse ja mõnda teise linna.

48. Kõrgema hariduse süsteemi reorganiseerimine õppimise ja tootmistöö ühendamise suunas tuleb planeerida ja organiseerida nii, et rahvamajandusele, teadusele ja kultuurile vajalikke spetsialiste iga aastaga järjest rohkem välja lastaks. Suure osa kõrgemate õppeasutuste tööd on otstarbekohane reorganiseerida järk-järgult 3—5 aasta jooksul, alustades 1959. aastast. Rahvamajanduse nõukogude, ettevõtete, teadusliku uurimise asutuste ja teiste organisatsioonide juhtijad peavad andma kõrgematele õppeasutustele koosseisulisi palgalisi tööliste ja inseneritehniliste töötajate ametikohti üliõpilaste jaoks, organiseerima üliõpilaste tootmisalast väljaõpet, kindlustama nad elamispiinnaga, varustama neid tööriietusega jne.

Kõik kõrgema kooli reorganiseerimise abinõud peavad kaasa aitama sellele, et meie maa kõrgemad õppeasutused täidaksid veelgi paremini tähtsaid riiklikke ülesandeid, mis neile on seatud.

* * *

Keskkooli ja kõrgema kooli reorganiseerimine puudutab miljoneid inimesi, kogu nõukogude rahvast. Selle ülesande õigel lahendamisel on määratu suur tähtsus nõukogude ühiskonna edasisele ainelisele ja vaimsele arenemisele, eriti seoses nende suurte plaanidega, mis arutatakse läbi ja võetakse vastu NLKP XXI kongressil. Kooli lähendamise elule loob tegelikult vajalikud tingimused selleks, et paremini kasvatada noort põlvkonda, kellel tuleb elada ja töötada kommunismi ajal.

Meie maal ei ole ühtki perekonda, kes ei tunneks palavat huvi kooli reorganiseerimise küsimuste vastu. Sellepärast

peavad NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu vajalikuks panna käesolevad teesid üldrahvalikule arutamisele. See annab võimaluse rahvahariduse süsteemi reorganiseerimise konkreetse tee lõplikul kindlaksmääramisel täielikumalt kasutada nende eesrindlike koolide ja kõrgemate õppeasutuste praktikat, kes on juba saavutanud teatud edu noorsoo töölases kasvatuses, samuti nõukogude üldsuse laiade ringkondade ettepanekuid. Seejuures tuleb loomulikult arvesse võtta iga liiduvabariigi rahvuslikke iseärasusi.

Kavandatud reorganiseerimine suurendab kooli osa noorsoole hariduse andmises ja tema kasvatamises, tõstab tunduvalt noorsoo üldhariduslikku taset ja tööalast kvalifikatsiooni, tagab paremini kvalifitseeritud kaadri ettevalmistamise kõigile rahvamajandusharudele, teaduse ja kultuuri aladele ning aitab veelgi suuremal määral kaasa kindlalt kommunismi ehitamise teed sammuva Nõukogude Liidu võimsuse kasvule.

ОБ УКРЕПЛЕНИИ СВЯЗИ ШКОЛЫ С ЖИЗНЬЮ И О ДАЛЬНЕЙШЕМ
РАЗВИТИИ СИСТЕМЫ НАРОДНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СТРАНЕ

Тезисы ЦК КПСС и Совета Министров СССР

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Няруское шоссе, 10

*

Ladumisele antud 17. XI 1958. Trükkimisele
antud 18. XI 1958. Paber 54×84, $\frac{1}{16}$. Trüki-
poognaid 2,5. Formaadile 60×92 kohaldatud
trükipoognaid 2,05. Arvutuspoognaid 2,01.
Trükiarv 8000. Tellimise nr. 3612. Trükikoda
«Ühiselu», Tallinn, Pikk t. 40/42.

Hind 40 kop.

40 kop.

(A)
A-22327

Alates 1. I 1981. a.

Hind - rbl. 04 kop.

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00396647 2